

In gesprek met kind en ouders

Ouder-kind- gesprekken

Ouder-kindgesprekken komen voort uit aandacht voor ouderbetrokkenheid. Daarom is het belangrijk om eerst nog eens goed stil te staan bij wat ouderbetrokkenheid nu precies beoogt en inhoudt. Een theoretische verkenning vormt de basis voor concrete adviezen voor constructieve ouder-kindgesprekken.

TEKST PETER DE VRIES BEELD TOM VAN LIMPT

Verschillende onderzoeken tonen aan dat ouderbetrokkenheid een positief effect heeft op de leerprestaties van leerlingen en zorgt voor minder ongelijke kansen in het onderwijs. Dit beeld heeft ervoor gezorgd dat scholen investeren in deze samenwerking (Bakker et al., 2013). Dat verband tussen samenwerking en prestaties is gevonden bij gezinnen van alle economische achtergronden en opleidingsniveaus en bij leerlingen van alle leeftijden (Deslandes & Rousseau, 2007; Vreugdenhil, 2014).

Verdiepen in ouderbetrokkenheid

De Amerikaanse Joyce Epstein is de meest bekende onderzoeker en auteur op het gebied van ouderbetrokkenheid. Aanleiding om zich te verdiepen in ouderbetrokkenheid kwam bij haar voort uit haar wens om leerlingen gelijke kansen in het onderwijs te bieden. Waar kinderen met hoogopgeleide ouders nauwelijks

een kloof tussen school en thuis ervaren, is dat voor kinderen met laagopgeleide ouders wel het geval. Zij ervaren een groot verschil tussen het schoolklimaat en het klimaat thuis. Epstein (2009) wilde deze kloof slechten en benadrukt de noodzaak van 'school-like families' en 'family-like schools'. Door te werken aan ouderbetrokkenheid overlappen het klimaat van school en thuis elkaar volgens Epstein. Er ontstaat namelijk een klimaat waarbij niet alleen de ouders bij de school worden betrokken, maar ook andersom (Bakker et al., 2013; Lusse, 2013). Al was de aanleiding van Epstein om aandacht te vestigen op ouderbetrokkenheid vanwege kansen(on)gelijkheid, haar zes standaarden lijken breder te gelden om de samenwerking tussen school, ouders en de omgeving te bevorderen. Zie onderstaand kader voor deze standaarden (zes types). Wanneer we het hebben over ouder-kindgesprekken, zijn we vooral bezig met type 1, 2 en 4. ►

Six Types of Involvement

(Epstein, 2009)

- **Type 1: Parenting.** Ondersteunen van ouders bij het begrijpen van de ontwikkeling van hun kind en bij het thuis voorwaarden scheppen, zodat leerlingen van elke leeftijd zich cognitief en sociaal kunnen ontwikkelen. Ondersteunen van scholen bij inleven in de thuissituatie.
- **Type 2: Communicating.** Effectieve wederzijdse communicatie tussen school en ouders over leerstofprogramma's en vorderingen van de leerling.
- **Type 3: Volunteering.** De school spant zich zichtbaar in om ouders in staat te stellen zich als vrijwilliger of publiek op school of elders aanwezig te zijn, om leerlingen bij hun cognitieve ontwikkeling te ondersteunen.
- **Type 4: Learning at home.** De school biedt de ouders effectieve handreikingen om hun kind te ondersteunen bij alle belangrijke schoolkeuzes en bij leeractiviteiten thuis.
- **Type 5: Decision making.** Ouders kunnen meebeslissen op school door middel van formele ouderparticipatie.
- **Type 6: Collaborating with the community.** In het belang van de leerling onderhoudt de school een effectief netwerk met de omgeving, bedrijven, (lokale) overheden, andere scholen, enzovoort.

Een kindportfolio helpt om het eigenaarschap van het jonge kind te bevorderen: het kind verzamelt tekeningen, sommen die het al kan maken en laat zijn werk zien

Voor het bouwen aan een goede verhouding is een startgesprek met het jonge kind erbij essentieel. Ook al speelt het in dezelfde ruimte, als het maar voelt dat er een goede relatie is

Peter de Vries

(info@peterdevries.nu) is zelfstandig expert ouderbetrokkenheid. Hij doet promotieonderzoek naar ouderbetrokkenheid aan de Universiteit Utrecht en schreef verschillende boeken over ouderbetrokkenheid (www.ouderwijsouders.nl)

» Zelfdeterminatietheorie

Professor Luc Stevens introduceerde de zelfdeterminatietheorie van Deci en Ryan (2000) in het Nederlandse onderwijs om leerlingen te motiveren en te betrekken bij hun eigen leerproces (Stevens, 2009). Voor de motivatie van leerlingen is het van belang hen in hun drie psychologische basisbehoeften *relatie* (betrokkenheid op het kind), *competentie* en *autonomie* te versterken. Het mooie is dat de theorie over deze drie psychologische basisbehoeften haar oorsprong kent in de motivatietheorie die niet alleen voor leerlingen van toepassing is, maar evengoed voor volwassenen. Het waren Deci en Ryan (2000) die deze universele basisbehoeften voor alle mensen benoemden. Ze gelden dus niet alleen voor kinderen, maar ook voor hun ouders, en ook voor leerkrachten. Om alle deelnemers in een ouder-kindgesprek in hun kracht te zetten, is het raadzaam om ieders behoefte aan *relatie*, *competentie* en *autonomie* te versterken.

Wat is ouderbetrokkenheid?

Aan het einde van deze theoretische verkenning is het goed om opnieuw vast te stellen wat 'ouderbetrokkenheid' inhoudt. De grootste verwarring waarbij

ouderbetrokkenheid (de betrokkenheid van ouders op het schoolontwikkelingsproces van hun kind) en *ouderparticipatie* (het vrijwilligerswerk van ouders op school) door elkaar werden gehaald, is inmiddels wel voorbij. Maar als we ouderbetrokkenheid niet nog scherper definiëren, dan kan het maar zo zijn dat we op basis van een (persoonlijke) lading van het begrip 'ouderbetrokkenheid' dingen van ouders verwachten die er misschien onvoldoende toe doen. Zo zou je de mate van ouderbetrokkenheid misschien wel ten onrechte afmeten aan het wel of niet komen op een informatieavond of themabijeenkomst. Ik wil daarom met een nieuwe definitie van ouderbetrokkenheid de bedoeling van het samenwerken met ouders verwoorden: 'School en ouders werken effectief en efficiënt samen om de leerling steeds meer verantwoordelijkheid over zijn eigen ontwikkeling te geven (het eigenaarschap van de leerling). Deze ontwikkeling is gericht op het vergroten van kennis en sociale vaardigheden om hem tot een zelfverantwoordelijke burger te vormen'. Het impliceert dat ouderbetrokkenheid altijd gericht is op de cognitieve en sociale ontwikkeling van de leerling, de zelfverantwoordelijkheid (eigenaarschap) van de leerling vergroot en altijd effectief en efficiënt moet zijn. Met andere woorden: ouderbetrokkenheid is nooit een doel op zich, maar gaat over kinderen en hun ontwikkeling. Hoe jong leerlingen ook zijn, elk stapje in hun ontwikkeling is er één op weg naar volwassenheid. Effectief: ouderbetrokkenheid moet iets opleveren. Ouders van alles laten doen thuis met hun kind hoeft helemaal niet effectief zijn. En ten slotte efficiënt: het gaat meestal niet om veel contact met ouders en of ouders vaak op school moeten komen. Niet veel, maar góed contact is de essentie. Ouderbetrokkenheid is ook niet thuis van alles 'moeten' met hun kind. Dat is thuis niet efficiënt.

Adviezen ouder-kindgesprek

Met bovenstaande inzichten kun je een ouder-kindgesprek daarom als volgt inrichten: voorbeeldgedrag vertonen, werken met een kindportfolio en een startgesprek voeren.

1 Voordoelen

Een ouder-kindgesprek is zinvol wanneer ouders door het gesprek worden ondersteund bij het begrijpen van de ontwikkeling van hun kind, zodat het jonge kind zich cognitief en sociaal beter kan ontwikkelen (Epstein, type 1). Alleen al de interactie tussen het kind en jou als leerkracht is essentieel en leerzaam voor ouders. Dit voorbeeldgedrag kunnen ouders thuis overnemen om het leren thuis op een natuurlijke manier door te laten gaan. Welke woorden worden op school bijvoorbeeld gebruikt bij het voorkomen van ruzietjes, hoe leg je als leerkracht uit waarom voorlezen zo belangrijk is, enzovoort. Zorg dat in een ouder-kindgesprek op een natuurlijke manier dialogen zitten tussen jou en het kind. Hiermee vergroot je de competentie niet alleen van het kind, maar ook van de ouders. Dat komt het kind in zijn ontwikkeling ten goede.

2 Werk met een kindportfolio

Als we naar Epstein, type 2, kijken, dan is het van belang om ouders niet alleen maar te informeren, maar *wederzijds* te communiceren. Wat denken ouders wat hun kind nodig heeft om zich te ontwikkelen? Hiermee word je als leerkracht zelf ook weer competentier om onderwijs op maat te geven. Zorg voor een veilige situatie zodat je samen met de ouders het kind steeds meer stem geeft in wat aanvankelijk ouders vooral inbrengen over de behoefte van het kind. Elk klein stapje op weg naar eigenaarschap is belangrijk, ook bij kleuters. Een kindportfolio is hierbij een fantastisch middel om het eigenaarschap van het (jonge) kind te bevorderen: hij verzamelt tekeningen, sommen die het al kan maken en laat zijn werk zien. Een kindportfolio kan een fysieke map zijn, maar ook een digitale map waarbij materiaal wordt gescand en geüpload. Zo wordt het kind eigenaar van zijn leerproces. Op deze manier wordt het eigen leerproces concreet voor jonge kinderen, maar ook voor hun ouders. Juist ook voor ouders die de Nederlandse taal (nog) niet beheersen.

3 Eén portfolio: school en thuis

Zorg dat je als leerkracht niet eenduidig voor alle kinderen bepaalt wat er in het portfolio moet. Laat kinderen vooral ook zelf hun keuzes maken. Wanneer Epstein (2009) spreekt over 'school-like families' en 'family-like schools' is het belangrijk dat kinderen de mogelijkheid hebben om ook zaken toe te voegen die ze thuis hebben gemaakt. Dat gaat niet over schoolwerk dat thuis 'moet' gebeuren, maar verwerking van het geleerde op een natuurlijke manier. Het kind maakt bijvoorbeeld thuis spontaan een tekening over een verhaal dat hij op school hoorde. Of het speelt thuis 'schooltje' en maakt zonder enige instructie thuis een blad vol sommen. Op deze manier raken ouders thuis meer op een natuurlijke manier betrokken bij de schoolontwikkeling van hun kind, ook wel thuisbetrokkenheid genoemd. Bij deze *thuisbetrokkenheid* zit het grootste effect van ouderbetrokkenheid. Een gezamenlijk portfolio (school en thuis) biedt een geweldig uitgangspunt om een goed ouder-kindgesprek te voeren, waarbij de verbinding tussen school en thuis als vanzelf ontstaat.

4 Het startgesprek als basis voor de relatie

Het kind gezamenlijk meer eigenaarschap geven, kan alleen wanneer het kind - hoe jong ook - voelt en ervaart dat zijn vader en moeder het goed hebben met de leerkracht, en er sprake is van een relatie. Voor het bouwen aan een goede verhouding is een startgesprek aan het begin van het schooljaar essentieel met het jonge kind erbij. Ook al speelt het in dezelfde ruimte, als het maar voelt dat er een goede relatie is. Dat startgesprek hoeft nog niet te gaan over de ontwikkeling van het kind of het portfolio. Het gaat om het leggen van een stevige relatiebasis aan het begin van het jaar, waar het gesprek ook maar over gaat.

De literatuurlijst is te vinden op: www.hjk-online.nl/artikelen

HJK (De wereld van het jonge kind)
Onafhankelijk vakblad voor ontwikkeling, opvoeding
en onderwijs aan jonge kinderen.
Jaargang 47, nummer 3/2019
© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2019

Redactieadres

HJK
Postbus 400
3800 AK Amersfoort
[T] 033 448 34 54
[F] 033 448 3 999
[E] hjk@thiememeulenhoff.nl
[I] www.hjk-online.nl

Hoofredacteur Iris Nonkes-van den Berg

Bureau- en webredacteur Twan Epe

Redactie Aleid Beets Kessens (voorzitter), Denise Bontje,
Anneke Elenbaas van Ommen, Renske Pals, Lisanne Quinten,
Chiel van der Veen

Rubriekauteurs Nicole van Amelsvoort, Yvette Mauritsz, Aleid Truijens

Netwerkleiden Annerieke Boland, Ingrid van Bommel-Rutgers,
Kirsten Devlieger, Johan De Wilde, Anneke Noteboom, Bea Pompert,
Ben Semmekrot, Elly Singer, Pauline Slot, Marianne Verhallen,
Melissa de Vreede, Peter de Vries, Marjolein Zee

Abonnementenadministratie

HJK Abonneeservice
Daalakkersweg 2-72
5641 JA Eindhoven
[T] 088 2266 691
[E] hjk@mijntijdschrift.com

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement compleet: € 79,95
Studentenabonnement: € 39,95
Online abonnement: € 49,95
Los nummer: € 9,95

Combi-abonnement HJK en JSW: € 119,50
Alle prijzen zijn incl. BTW en porti binnen Nederland. Woont u in
het buitenland? Neem dan contact op met abonnementenbeheer.
Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan. Opzeggingen
uiterlijk 1 maand voor het aflopen van het abonnementsjaar. Bij niet
tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch verlengd.
Het abonnement dient schriftelijk opgezegd te worden bij de
abonnementenadministratie (zie hierboven voor de contactgegevens
van de abonneeservice).

Advertenties

OnderwijsMedia
sales@onderwijsmedia.nl
www.onderwijsmedia.nl
[T] 020 330 89 98

Ontwerp, lay-out en vormgeving Flowdesign.nl

Omslagfoto Tom van Limpt

Druk Drukkerij Wilco

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op
grond van artikel 16B Auteurswet 1912¹ het Besluit van 23 augustus
1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor
wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting
Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060,
2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen
van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere
compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot
de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van
muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie
auteursrechtenonderwijs.nl

'Vrienden moeten niet de baas spelen'

Om tot een filosofisch gesprek met kleuters te komen, is het belangrijk om dicht bij de eigen leefwereld te blijven en heel concreet te beginnen. Neem bijvoorbeeld een onderzoek over het begrip 'baas'. In mijn kleutergroep neemt Berrie Beer elke week een nieuwe vriend mee. Nu had hij Baas Bas meegenomen. Baas Bas heeft een kroon op en is dus de baas van Berrie Beer, meent de nieuwe vriend van Berrie Beer. Maar de beer vraagt zich af of dat zo simpel werkt en de kleuters denken met hem mee. Wie is wanneer de baas? Vanuit concrete beroepen is de volgende stap gemaakt naar een abstracte benadering van baas zijn. Een kind: 'Vrienden moeten niet de baas spelen, want dan krijgen ze ruzie en dat is niet leuk.' Mooi gesproken, want gelijkwaardigheid is belangrijk in een vriendschap. Het gesprek eindigt zo met een waardige les.

Fabien van der Ham

Meedoen? Deel jouw bijzondere uitspraak van een kind, ouder of collega die je gehoord hebt in de klas (of op school) en die jou aan het denken heeft gezet. Mail je bijdrage van maximaal 150 woorden naar: hjk@thiememeulenhoff.nl. Wie weet staat jouw bijdrage binnenkort in HJK!

HJK is vernieuwd!

Jouw HJK is nog beter en leuker geworden. Dat zie je aan het nieuwe jasje, nieuwe bladformule en meer direct contact met onze lezers. Natuurlijk is het nooit helemaal af en blijven we ons ontwikkelen. Daarom horen we heel graag jouw ideeën, klachten, complimenten en ...
Stuur je reactie naar hjk@thiememeulenhoff.nl

